

Vrh sv. Miklavža

Zavetnik savskih brodarjev in čolnarjev

Dostop: Z litijske ceste je pri vasi Senožeti (270 m) treba zaviti v breg do Velike vasi (510 m), ki leži južno od Vrha sv. Miklavža (741 m). Iz Ljubljane 24 km. Od Velike vasi je markirana pot najprej zravnana, po 5 minutah pa je treba na razcepu planinskih poti kreniti levo vkreber in iti dobre pol ure okoli hriba ter skozi gozd, dokler ne pridete na visoko travno planoto. Po njej je raztresena vasica Katarija, do katere sicer pelje asfaltirana cesta iz Moravč (4 km). Del te vasi je zaselek Vrh sv. Miklavža, nad katerim se dviga istoimenski vrh s cerkvijo sv. Miklavža (741 m). Cesta pelje tako rekoč pod sam vrh. Od zadnjih hiš je le 5 minut vzpona. Tudi na sosednji vrh Cicelej (836 m) je pot prijetna in kratka: 30 minut. Do Murovice (743 m) je označena planinska steza dolga poldrugo uro. Na Vrh sv. Miklavža pa se lahko odpravimo tudi z vlakom. Izstopimo v Jevnici. Čez pokriti leseni most čez Savo smo hitro v Senožetih, od tam pa je do Miklavža poldruga ura hoje. Primerno tudi pozimi.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Savski brodarji in čolnarji so ga jasno videli, svojega nebeškega zavetnika, kako čepi vrh gozdne pečevnate strmine *na kamniti rami gora* (kar je metafora pesnika Daneta Zajca, ki je bil tu blizu doma), petsto višinskih metrov nad Savo. Njihov posel je bil nevaren. Zato so molili k sv. Miklavžu, naj jih obvaruje pred vrtinci in brzicami, pred podvodnimi skalami in čermi in kar je še bilo takih nevarnosti na plovbi po muhasti alpski reki, ki je znala biti zdaj usahla zdaj narasla, malokdaj pa prijazna. A tovorjenje sadja, sukna, svile, začimb

Nekoč taborni zavetnik pred Turki, potem stoletni zavetnik plovbe po Savi, zdaj morda speči zavetnik letal, ki pogosto letijo tik nad njim, je Miklavž morda tudi tihi obet dobrote, ki si je želijo izletniki, njegovi zvesti obiskovalci, v svojih življenjih.

Pogled na Vrh sv. Miklavža iz Katerije ...

... in pogled z njega na Cicelj ter Zagorico pod njim, rojstno vas velikega matematika Jurija Vege, po katerem je imenovan krater na Luni, nekajkrat večji od Slovenije.

je bilo donosno. Splačalo se je tvegati in zaupati ljubeznivemu svetcu. Valvasor poroča, da je čolnov in ladij na Savi kar mrgolelo. Ladjo je upravljalo od 10 do 15 mož. Navzdol so jo krmarili z drogovi, navzgor pa so jo vlekli z vrvmi, imenovanimi vlačuge, pri čemer so bili vpreženi, včasih v enake jarme, skupaj z volmi. Šest dni so tako rintali od Krškega do Zaloga. Od leta 1848 pa so ob Savi sopihale le še lokomotive. Pajzlov in skupnih prenočišč sav-

ske mornarice in hiš hitrih radosti ... vsega tega jih Miklavž ni mogel obvarovati. Pa saj ga tega niti niso prosili.

Ko danes sediš 500 metrov nad Savo, na klopici pred cerkvijo sv. Miklavža, ne preveč upehan od tiste pol urice vzpona iz Velike vasi, vidiš, da je imel dobrotni zavetnik res temeljit pregled nad savsko plovo. Od te njegove skrbi je ostal le še čudovit razgled po glavni slovenski reki. Tja do Zaloga, pod katerim se v Savo zlije Ljubljanica, se lepo vidi njen blestikavi trak, prav tako njen tok mimo Laz in Jevnice spodaj, tako rekoč pod nogami. A to je le bližnji del razgleda z Miklavža, oko seže še do Ljubljane, kopajoče se v čadu, in naprej čez Barje na Notranjsko. Kajpak je tudi dolenska stran Posavskega hribovja videti kakor na

dlani in na nasprotno, severno stran, prav tako štajersko-gorenjska štimanost in siva obzorja. Povsem spodaj je Moravška dolina z Limbarsko goro nad seboj in z vzhodnimi Grintovci v daljavi. Videli bi celotne slovenske Alpe, če se na zahod dober streljaj od nas ne bi raztezal in nas po višini še presegal gozdnati Cicelj, eden najbolj zahodnih izrastkov Posavskega hribovja. To ni slabo, ker nas vabi, naj gremo v vas še k njemu, hkrati pa nam prikuje pogled na bližnje kmečko življenje.

Zaselek Katarija pod Vrhom sv. Miklavža. Čudovit razgled sega še naprej, v Moravško dolino in predgorje Kamniško-Savinjskih Alp.

Severovzhodno od Vrha sv. Miklavža je še en zaselek vasice Katarija: Grmače se imenuje in je dal ime eni od dram Daneta Zajca (1929–2005), ki se je rodil le nekaj kilometrov od Grmač, v Zgornji Javoršici. Tu je pasel, tu kot občutljiv deček preživel strašno vojno. Tu je rojstni kraj njegove visoke poezije. *O, dim nad hišami / in luči v oknih. / Dim, ki dišiš / po domu in ognjiščih, / luči, ki pripovedujete / o besedah, toplih in iskrenih, / in o tihih kotih, / kamor se je skrtil polmrak / in z glavo sklonjeno v dlani / poklical sanje.*

Pod Cicljem, v vasi Zagorica pri Dolskem, je bil rojen veliki matematik Jurij Vega (1764–1802). Njegov logaritmovnik je izšel v stoterih izdajah in so ga iz rabe in šol izrinili šele računalniki. Vega, topniški častnik in novopečeni plemič, je ponujal cekin za vsako napako v svojih 10-decimalnih logaritemskih tablicah. Plačati je moral le štiri, kar je silno malo, če pomislimo, da je stotisočere logaritme izračunal »pešč«.

Zunanost gotskega in pozneje barokiziranega sv. Miklavža je obnovljena, da se blešči potomcem savskih brodnikov, šoferjem, ali 6. decembra otrokom. Spomin, ta globoki vodnjak duha, bodo na Miklavža ohranjali tudi ostanki gotskih fresk v notranjosti. Dr. Janez Höfler jih datira v leto okoli 1450. Zanimivi so obrazi žensk, ki skozi okna opazujejo Kristusovo umiranje na križu. Malo sočutja bomo opazili v njih, več pa spogledljivosti. Večna ženskost, bi rekel kakšen cinik. A freske, te vestalke spomina, tu pri Miklavžu žal propadajo.

Najverjetneje boste naleteli na zaklenjeno cerkev. Nič hudega: še lepši bo z vsake strani Miklavža pogled po pokrajinah, ki je ponekod

Rumenokljunec na pomladnem
macesnu poleg cerkve spominja
na mitično Miklavževo zlato
darilo. Kaj lahko človeku
podari drobni kos?
Morda občutek za lepoto,
ki je vreden več kot zlato.

v svojih podrobnostih tako lepa, da bi smela biti čaščena. Mir bo morda legel v vas, vključili se boste v veliko bratovščino duš, ki so pod varstvom tega ljubeznivega svetnika: romarjev in popotnikov, pravnikov, trgovcev, lekarnarjev, gostilničarjev, ladjarjev, mornarjev, mlinarjev, pekov, mesarjev, pivovarnarjev, kmetov, tkalcev, kamnosekov, sodarjev, svečarjev, gasilcev, ujetnikov ... pa še vesoljne Rusije, male Črne gore in ljubljanske stolnice. Miklavž je tudi varuh dekliških himnov (hvala bogu ne prestrog), zelo je občutljiv za laž in tatvino. Rad vidi, da mu pomagamo pri obsežnih poslih. Kot škof v Miri, današnjem turškem Demreju, je 6. decembra 345 storil mučeniško smrt, še prej pa se je kristjanom usedel v srce kot rešitelj treh devic. Njihov oče jih je bil skušal prisiliti, naj si dote prislužijo v bordelu, Miklavž pa jim je po tihem na okno nastavil tri kakor pomaranče velike krogle zlata in jih rešil hudega ponižanja. Miklavž ima dovolj široko srce tudi za sodobne vrste popotnikov, gotovo tudi za potnike v letalih, ki pristajajo na Brniku ali pa od tam vzletajo. Kadar letijo nad njim, ga lahko opazujejo belega in drobnega na hriboviti jasi, na zeleni odeji Posavskega hribovja, ki kakor da valuje v vetru in kotrlja po sebi bele vasice. Kaj mi boš dal, ga morda vpraša kak potnik. Dal nič, bo odgovoril Miklavž, varoval bom tvoje letalo, da varno pristane.